

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา และปัญหา

สังคมมนุษย์จะดำรงอยู่โดยปกติสุขได้นั้นจะต้องมีระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์ และกฎกติกาให้คนในสังคมยึดถือปฏิบัติตามโดยทั่วกัน ระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์ และกฎกติกาของสังคมที่สำคัญ คือ กฎหมาย เพราะว่ากฎหมายเป็นตัวกำหนด สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคคลในเรื่องต่างๆ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคมอีกด้วย ดังนั้นกฎหมายจึงมีความสำคัญ เพราะจำเป็นต่อการดำรงอยู่โดยปกติสุขของสังคม. กฎหมายทั่วไปคือ คำสั่งหรือระเบียบข้อบังคับของผู้มีอำนาจในรัฐ หรือประเทศนั้นๆ ที่ได้กำหนดขึ้น เพื่อใช้บังคับความประพฤติของบุคคลหรือประชาชนภายในรัฐ ให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามจะต้องมีความผิดและได้รับบทลงโทษตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดขึ้น¹

สำหรับหลักการอิสลาม บรรดามุสลิมทั้งหลายจะต้องปฏิบัติตามบัญญัติอย่างเคร่งครัด เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม โดยเฉพาะการเชื่อฟังและการปฏิบัติ โครงสร้างของสังคมที่ประกอบด้วย ผู้นำและผู้ตาม ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องยึดมั่นในคัมภีร์ อัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์ของท่านนบี จึงจะมีความชอบธรรมในฐานะความเป็นผู้นำที่อัลลอฮ์ทรงรับสั่งให้เชื่อฟังและปฏิบัติตาม

ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ
فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ ﴾

(النساء : 59)

¹ <http://www.st.ac.th/krujames> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2560)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย ! จงเชื่อฟังอัลลอฮ์ และเชื่อฟังเราะสูลเถิด และผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้าด้วยแต่ถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในเรื่องใดก็ จงนำสิ่งนั้นกลับไปยังอัลลอฮ์และเราะสูล”

(อันนิสาอ์: 59)

จากอายะฮ์ดังกล่าว (Ibn kathir,1994:633) ได้อธิบายเพิ่มเติมซึ่งสามารถสรุปได้ ใจความว่านี่คือคำสั่งของอัลลอฮ์ที่ให้เชื่อฟังบรรดาอูลามะ และบรรดาผู้นำ โดยเริ่มจากเชื่อฟังพระองค์ ในการปฏิบัติตาม เชื่อฟังเราะสูลโดยยึดถือปฏิบัติสุนนะฮ์ของท่านนบี เชื่อฟังผู้นำและปฏิบัติตามในสิ่ง ที่ผู้นำสั่งใช้ แต่จะต้องสอดคล้องกับคำสั่งของอัลลอฮ์ และเราะสูลด้วย และสามารถเข้าใจได้อีกว่า ถ้า หากคำสั่งใช้ของผู้นำมีความขัดแย้งกับหลักคำสอนของอัลลอฮ์ และเราะสูล พระองค์ก็จะไม่อนุญาตให้ เชื่อฟังและปฏิบัติตามในคำสั่งของผู้นำดังกล่าว อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่า เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นมา ก็ จำเป็นต้องใช้อัลกุรอาน อัลสุนนะฮ์ในการแก้ปัญหา แต่ถ้าไม่ใช้อัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์ในการ แก้ปัญหาก็ถือว่า ผู้นำนั้นไม่ใช่ผู้ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และเราะสูลและวันอาคีเราะ²

ในสังคมมุสลิมจำเป็นจะต้องมีผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการบริหารจัดการในเรื่องเกี่ยวกับการใช้หลักการอิสลามในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านครอบครัวและมรดก ซึ่งจะมีเนื้อหา การสมรส การหย่าร้าง การฟ้องหย่าและอื่นๆ ตลอดจนการแบ่งทรัพย์สินมรดก ให้เป็นไปตามกฎหมายอิสลามเพื่อให้เกิดความยุติธรรม

ดั่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ﴾

(النساء : 58)

² Ibn kathir,abi fidaa' Ismaail bin kathir alqurashi .1994_ tafsir al-quran al-azim Vol. 1 Maktabah Dar al-kathir

ความว่า“เมื่อพวกเจ้าทั้งหลายตัดสินระหว่างมนุษย์ก็จงตัดสินด้วยความยุติธรรมเถิด”

(อัลนิสาฮ์: 58)

ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดการเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและมรดกตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ในกฎหมายอิสลามเรียกว่า กอฎีย์ หรือ ฮากิม ซึ่งแปลว่าผู้พิพากษา หรืออาจเรียกว่าวาเลีย (الوالي) ซึ่งแปลว่า ผู้ปกครองประเทศ รัฐ หรือหัวเมือง หรือเรียกว่าวะลีย์อามม์ (الوالي العام) ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ปกครองเมืองในการทำหน้าที่ บริหารจัดการเรื่องดังกล่าว ซึ่งทั้งกอฎีย์ฮากิม และ วาเลีย สามารถทำหน้าที่เป็นวะลีย์อามม์ให้แก่สตรีที่จะทำการสมรส การหย่าร้าง หรือการฟ้องหย่า เป็นต้น ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าผู้ที่ทำหน้าที่วะลีย์อามม์ในอิสลามคือ กอฎีย์หรือวาเลีย

สำหรับวะลีย์อามม์ในประเทศไทยนั้น จะยึดตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 กำหนดให้จุฬาราชมนตรีเป็นวะลีย์อามม์ในระดับประเทศ และประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เป็นวะลีย์อามม์ในระดับจังหวัด โดยกำหนดให้อำนาจหน้าที่การเป็น วะลีย์อามม์สำหรับสตรีในการจัดการสมรส การหย่าร้าง หรือการฟ้องหย่า ตลอดจนอำนาจหน้าที่ในการแบ่งมรดกในกรณีที่มีข้อพิพาท

ทั้งนี้จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับวะลีย์อามม์ในระดับจังหวัด โดยมีประเด็นที่สงสัย เช่นการได้มาของวะลีย์อามม์มีวิธีการอย่างไร อำนาจหน้าที่ของวะลีย์อามม์มีอะไรบ้าง และมีบทบาทอื่นๆ อีกหรือไม่อย่างไร ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาวะลีย์อามม์ในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ทั้งนี้เพื่อศึกษาแบบเจาะลึกในการปฏิบัติหน้าที่ของวะลีย์อามม์ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมมุสลิมในจังหวัดยะลาที่เกี่ยวกับ การใช้กฎหมายอิสลามในเรื่องการสมรส การหย่าร้าง การฟ้องหย่า และการแบ่งมรดกเป็นต้น อันจะนำไปสู่ความเป็นระเบียบและความยุติธรรมของมุสลิมในจังหวัดยะลาต่อไป

1.2 อัลกุรอาน อัลหะดีษเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องอำนาจหน้าที่ของวะลีอามม์ในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา มีอัลกุรอาน อัลหะดีษเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1.2.1 อัลกุรอานที่เกี่ยวข้อง

1.2.1.1 อายะฮฺที่ 1 คัณฑ์อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ
فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ﴾

(النساء : 59)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย ! จงเชื่อฟังอัลลอฮฺและเชื่อฟังเราะสูลเถิด และผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้าด้วยแต่ถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในเรื่องใดก็ จงนำสิ่งนั้นกลับไปยังอัลลอฮฺและเราะสูล”

(อันนิสาฮ์: 59)

1.2.1.2 อายะฮฺที่ 2 คัณฑ์อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ
يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ﴾

(المائدة : 49)

ความว่า “และเจ้าจงตัดสินระหว่างพวกเขาด้วยสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงประทานลงมาเถิดและจงอย่าปฏิบัติตามความใคร่ใฝ่ต่ำของพวกเขา และจงระวังพวกเขาในการที่พวกเขาจะจงใจเข้าให้เขวออกจากบางสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงประทานลงมาแก่เจ้า”

(อัลมาอิดะฮ์: 49)

1.2.1.3 อายะฮ์ที่ 3 คึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَإِذَا حَكُمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ﴾

(النساء : 58)

ความว่า“เมื่อพวกเจ้าทั้งหลายตัดสินระหว่างมนุษย์ก็จงตัดสินด้วยความยุติธรรมเถิด”

(อันนิสาอ์: 58)

1.2.1.4 อายะฮ์ที่ 4 คึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾

(المائدة: 44)

ความว่า“และผู้ใดที่ไม่ได้ตัดสินด้วยสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงประทานลงมาแล้วชนเหล่านี้แหละคือผู้ปฏิเสธการศรัทธา”

(อัลมาอิดะฮ์: 44)

1.2.1.5 อายะฮ์ที่ 5 คึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

(المائدة: 45)

ความว่า“และผู้ใดที่ไม่ได้ตัดสินด้วยสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงประทานลงมาแล้วชนเหล่านี้แหละคือผู้อธรรม”

(อัลมาอิดะฮ์: 45)

จากบรรดาอาเยฮ์ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถเข้าใจและบ่งบอกถึงความจำเป็นที่บรรดามุสลิมทุกคน จะต้องนำบทบัญญัติมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและทุก ๆ ด้าน

1.2.2 อัลหะดีษที่เกี่ยวข้อง

1.2.2.1 อัลหะดีษที่ 1 จากอาลีบินอะบีตอลิบ رضي الله عنه

((عَنْ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْيَمَنِ قَاضِيًا فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ تُرْسِلُنِي وَأَنَا حَدِيثُ السِّنِّ، وَلَا عِلْمَ لِي بِالْقَضَاءِ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ سَيَهْدِي قَلْبَكَ وَيُثَبِّتُ لِسَانَكَ، فَإِذَا جَلَسَ بَيْنَ يَدَيْكَ الْخَصْمَانِ فَلَا تَفْضِيَنَّ حَتَّى تَسْمَعَ مِنَ الْآخِرِ كَمَا سَمِعْتَ مِنَ الْأَوَّلِ، فَإِنَّهُ أُخْرَى أَنْ يَتَبَيَّنَ لَكَ الْقَضَاءُ، قَالَ: فَمَا زِلْتُ قَاضِيًا أَوْ مَا شَكَّكْتُ فِي قَضَاءٍ بَعْدُ))

(أخرجه أبو داود: 3582)

ความว่า“จากอาลีบินอะบีตอลิบ رضي الله عنه กล่าวว่าเราะฮ์ลุส عليه السلام ได้มีคำสั่งให้ฉันไปทีเยเมน(ในฐานะผู้พิพากษา) ฉันได้กล่าวกับท่านเราะฮ์ลุสว่า ท่านจะส่งฉัน แท้จริงแล้วฉันยังเยาว์วัย และไม่มีความรู้ด้านการพิพากษาท่านเราะฮ์ลุสกล่าวว่า แท้จริงแล้วอัลลอฮ์จะชี้ทางให้แก่เจ้า และขึ้นหัตคัลีนของเจ้า เมื่อไรมีสองคนขัดแย้งกัน ต่อหน้าเจ้า เจ้าอย่าฟังตัดสินจนกว่าท่านจะได้ยินอีกฝ่ายหนึ่ง เสมือนท่านได้ยินจากคนแรก ซึ่งแท้จริงแล้วสิ่งนั้นจะชัดเจนในการพิพากษา ท่านเราะฮ์ลุสกล่าวว่า เจ้าขึ้นหัตคัลีนในการเป็นผู้พิพากษา และฉันไม่ต้องมีความกังวลในการพิพากษาหลังจากนี้”

(บันทึกโดย Abu Dawud, หะดีษที่:3582)

1.2.2.2 อัลหะดีษที่ 2 จาก อิบน์บาริอะฮ์

((قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْقَضَاةُ ثَلَاثَةٌ : ائْتَانِ فِي النَّارِ ، وَوَاحِدٌ فِي الْجَنَّةِ ، رَجُلٌ عَرَفَ الْحَقَّ فَقَضَى بِهِ فَهُوَ فِي الْجَنَّةِ ، وَرَجُلٌ قَضَى بَيْنَ النَّاسِ بِالْجَهْلِ فَهُوَ فِي النَّارِ ، وَرَجُلٌ عَرَفَ الْحَقَّ فَجَارَ فَهُوَ فِي النَّارِ"))

(أخرجه البيهقي: 18729)

ความว่า ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า “ผู้พิพากษามีสามประเภท ประเภทหนึ่งเข้าสวรรค์และอีกสองประเภทลงนรก ผู้ที่ได้เข้าสวรรค์ คือ ผู้ที่ทราบความจริงและพิพากษาตามความจริงนั้น ส่วนผู้ที่ทราบความจริงแต่ไม่พิพากษาโดยไม่เป็นธรรม และผู้ที่พิพากษาโดยไม่รู้จะตกนรก

(บันทึกโดย Al-Baihaqi, หะดีษที่:18729)

1.2.2.3 อัลหะดีษที่ 3

((إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ، وَإِذَا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ))

(أخرجه البخاري: 6919, مسلم: 1716)

ความว่า “เมื่อผู้พิพากษา ตัดสินแล้ววินิจฉัยถูกต้อง ผลตอบแทนของเขา สองผลบุญ และ เมื่อผู้พิพากษา ตัดสินแล้ววินิจฉัยผิด ผลตอบแทนของเขาหนึ่งผลบุญ”

(บันทึกโดย Al-Bukhariy หะดีษที่6919 Muslim หะดีษที่ 1716)

1.2.2.4 อัลหะดีษที่ 4

أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
 قَالَ: ((مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ،
 وَمَنْ أَطَاعَ أَمِيرِي فَقَدْ أَطَاعَنِي، وَمَنْ عَصَى أَمِيرِي فَقَدْ عَصَانِي))

(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ: 6718)

ความว่า โดยท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า “เมื่อผู้พิพากษา ตัดสินแล้ว
 วินิจฉัยถูกต้อง ผลตอบแทนของเขา สองผลบุญ และเมื่อผู้พิพากษา
 ตัดสินแล้ววินิจฉัยผิด ผลตอบแทนของเขาหนึ่งผลบุญ”

(บันทึกโดย Al-Bukhariy หะดีษที่ 6718)

จากบรรดาอัลหะดีษที่กล่าวมาข้างต้นบ่งบอกถึงการตัดสินคดีที่มีความขัดแย้ง
 ข้อพิพาท ระหว่างมุสลิมด้วยกัน ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินจะต้องอยู่ในหลักความยุติธรรม มิฉะนั้นจะ
 ถูกลงโทษ ตามที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ระบุไว้

1.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อิสมาแอ อาลี และวรรณณา แผนมุนิน (2548) ศึกษาการได้มา บทบาท และหน้าที่ของ
 ผู้ทำหน้าที่เป็นวะลีอามม์ของชาวมุสลิมในประเทศไทย: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีจังหวัดปัตตานีและ
 สงขลา ผลการวิจัยพบว่าวิธีการแต่งตั้งวะลีอามม์ของทั้ง 2 จังหวัดมีความคล้ายคลึงกันค่อนข้างมากใน
 ปัตตานีวะลีอามม์ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและอิหม่ามประจำมัสยิดให้
 การเตาลียะฮ์ ส่วนในจังหวัดสงขลาได้รับการเตาลียะฮ์จากจุฬาราชมนตรี แต่ในด้านบทบาทหน้าที่ของ
 ผู้ดำรงตำแหน่งวะลีอามม์ของทั้ง 2 จังหวัดมีความแตกต่างกัน คือ ในส่วนของปัตตานี ยังไม่มีความ
 ชัดเจนเกี่ยวกับผู้ทำหน้าที่เป็นวะลีอามม์ เพราะมี 2 ฝ่ายอันได้แก่ผู้ที่ดำรงตำแหน่งจะ โต๊ะยุติธรรม
 ประจำศาลจังหวัด และผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นวะลีอามม์ที่มีคณะกรรมการประจำจังหวัดเป็นหลักใน
 การดำเนินการแต่งตั้ง ซึ่งต่างก็เชื่อว่าตนมีความชอบธรรมในการทำหน้าที่เป็นวะลีอามม์ ในส่วนของ

จังหวัดสงขลามีความชัดเจนในบทบาทและหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่เป็นวะลีอามม์ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้มีความเหมือนกับงานของผู้วิจัยคือศึกษาด้านอำนาจหน้าที่ของวะลีอามม์ แต่มีความแตกต่างกับงานผู้วิจัยคือ ผู้วิจัยศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดยะลาและศึกษาบทบาทอื่นๆ นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่วะลีอามม์

รอชีดะห์ หะนะกาแม และคณะ (2557) ศึกษาสภาพและสาเหตุการแต่งงานข้ามแดนโดยอาศัยวะลีอามม์ (ตัวแทนรัฐเป็นผู้ปกครองฝ่ายหญิง) กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า ผู้ทำหน้าที่วะลีอามม์ในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส คือ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดของทั้งสองโดยเริ่มแรกได้มาโดยการแต่งตั้งจากที่ประชุมองค์กรอิสลาม และนักวิชาการมุสลิมในแต่ละจังหวัด จนในปี พ.ศ. 2555 ที่ประชุมองค์กรอิสลามในทุกภาคส่วนได้ให้สัตยาบันแก่จุฬาราชมนตรีเป็นวะลีอามม์แก่ชาวไทยมุสลิมในประเทศไทย ซึ่งจุฬาราชมนตรีได้ให้สิทธิแก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทุกจังหวัดทำหน้าที่วะลีอามม์ในฐานะตัวแทนของท่าน การทำหน้าที่จัดการสมรสโดยวะลีอามม์แก่หญิงนั้นจะต้องไม่มีวะลีอเฉพาะ หรือมีแต่อยู่ไกลจากสถานที่ทำการสมรส ดังนั้นส่วนใหญ่แล้วผู้ที่มาทำการสมรสโดยอาศัยวะลีอามม์ในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสนั้นคือ คนนอกพื้นที่จากต่างจังหวัดและชาวมาเลเซีย รวมถึงชาวต่างชาติจากหลาย ๆ ประเทศที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและในประเทศมาเลเซียสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้มีความเหมือนกับงานของผู้วิจัยคือศึกษาด้านอำนาจหน้าที่ของวะลีอามม์ แต่มีความแตกต่างกับงานผู้วิจัยคือ ผู้วิจัยศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดยะลาและศึกษาบทบาทอื่นๆ นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่วะลีอามม์

มอซาลี เบ็ญหมัด (2548) ศึกษาการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวมรดกของมุสลิมในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า มุสลิมในประเทศไทยใช้กฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดก โดยลักษณะการใช้มีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของเหตุการณ์บ้านเมืองตลอดมาและมีกฎหมายรับรองการใช้ดังกล่าวเฉพาะในจังหวัดปัตตานี ยะลา สตูล และนราธิวาส ในส่วนของจังหวัดสงขลา การใช้กฎหมายอิสลามอิสลามภาษาอาหรับและภาษามลายูเป็นกฎหมายจากตำรากฎหมายอิสลามที่เป็นที่ยอมรับกันในโลกมุสลิม มุสลิมส่วนใหญ่ใช้ตำรากฎหมายอิสลามที่เรียบเรียงขึ้นโดยนักกฎหมายอิสลามในมัชฮับฮาฟีอี๋ ส่วนการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดก

ของมุสลิมในจังหวัดสงขลาประสบปัญหาหลายประการ ไม่สามารถตอบสนองความจำเป็นของสังคมมุสลิมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยมีปัญหาในประเด็นการขอความยินยอมต่อหญิงที่จะสมรสและวิธีการหย่า และขาดรายละเอียดที่จำเป็นต่อการใช้กฎหมายอิสลาม โดยยังขาดกฎระเบียบเกี่ยวกับการหย่าและการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูหลังการหย่า ทำให้มุสลิมในจังหวัดสงขลามีการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูหลังการหย่าน้อยอย่างยิ่ง และการขาดกฎหมายรองรับการใช้กฎหมายอิสลาม ทำให้การใช้กฎหมายอิสลามประสบปัญหาหลายประการสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้มีความเหมือนกับงานของผู้วิจัยคือศึกษาด้านอำนาจหน้าที่ของวะลีอามมฺ แต่มีความแตกต่างกับงานของผู้วิจัยคือ ผู้วิจัยศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดยะลาและศึกษายุทธศาสตร์อื่น ๆ นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่วะลีอามมฺ

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาวิธีการได้มาของวะลีอามมฺในอิสลาม

1.3.2 เพื่อศึกษาวิธีการได้มาของผู้ที่ทำหน้าที่วะลีอามมฺในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

1.3.3 เพื่อศึกษาอำนาจหน้าที่ของผู้ที่ทำหน้าที่วะลีอามมฺในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.4.1 ทราบถึงวิธีการได้มาของวะลีอามมฺในอิสลาม

1.4.2 ทราบถึงวิธีการได้มาของ ผู้ทำหน้าที่วะลีอามมฺในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

1.4.3 ทราบถึงอำนาจหน้าที่ ของผู้ทำหน้าที่วะลีอามมฺในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

1.4.4 ทราบถึงบทบาทอื่น ๆ ที่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่วะลีอามมฺในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

การแปลความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยผู้วิจัยใช้คัมภีร์อัลกุรอานฉบับแปลเป็นภาษาไทยของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับที่จัดพิมพ์ขึ้นโดยศูนย์กษัตริย์ฟาอัดเพื่อการพิมพ์คัมภีร์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ปี 1419 ฮิจญ์เราะฮ์ฮ์

การอ้างอิงตัวบทอัลกุรอานจะใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุชื่อสูเราะฮ์และลำดับอายะฮ์ไว้ด้านหลังของตัวบทในเนื้อหาและหากอายะฮ์ใดผู้วิจัยนำมากล่าวเพียงส่วนหนึ่งก็จะระบุไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นส่วนหนึ่งของอายะฮ์

การอ้างอิงหะดีษผู้วิจัยจะอ้างตัวบทหะดีษและคำแปลพร้อมระบุชื่อผู้รายงานปีพิมพ์เล่มที่และเลขหน้าหากหะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย์และมุสลิมผู้วิจัยจะไม่ระบุระดับของหะดีษแต่หากเป็นหะดีษที่บันทึกโดยอิหม่ามอื่นผู้วิจัยจะระบุระดับของหะดีษ

อะษัรหรือวาตะของบรรดาปราชญ์ที่ได้อ้างอิงในงานวิจัยผู้วิจัยระบุแหล่งที่มาเหมือนกับ
การอ้างหะดีษ

การกล่าวนามบุคคลในงานวิจัยผู้วิจัยจะใช้นามที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

การเขียนประวัติของบุคคลต่างๆที่ปรากฏในงานวิจัยผู้วิจัยจะเขียนประวัติมาพอสังเขปเท่านั้น

การอธิบายศัพท์ที่เห็นว่าสำคัญหรือเข้าใจยากที่ปรากฏในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะอธิบายไว้ในเชิงอรรถข้อมูลที่ได้จากหนังสือหรือตำราต่าง ๆ ผู้วิจัยจะอ้างถึงด้วยวิธีการเขียนนามปี โดยมีชื่อผู้แต่งปีที่พิมพ์และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในเครื่องหมายวงเล็บ

การเทียบอักษรภาษาอาหรับและศัพท์ด้านอิสลามศึกษาอ้างอิงจากตารางเทียบพยัญชนะอาหรับ-ไทยของมหาวิทยาลัยอิสลามศึกษาปีพุทธศักราช 2546

การปริวรรตอักษรอาหรับ-อังกฤษผู้วิจัยอ้างอิงจากตารางเทียบของห้องสมุดแห่งรัฐสภาอเมริกา

การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทยผู้วิจัย
แปลความหมายโดยตรงรักษาความหมายของข้อความเดิมเอาไว้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

สัญลักษณ์ ﴿...﴾ วงเล็บดอกไม้วางไว้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

สัญลักษณ์ “...” เป็นเครื่องหมายที่ใช้สำหรับการแปลความหมายของอัลกุรอานและอัล
หะดีษตลอดจนคำพูดของนักวิชาการที่นำมาอ้างอิง

สัญลักษณ์ ((.....)) วงเล็บปีกกู่ใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

สัญลักษณ์ (.....) วงเล็บเดี่ยวใช้สำหรับการเขียนอ้างอิงและการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

สัญลักษณ์ ﴿...﴾ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “สุบหานะฮฺวะตะอะลา” ซึ่งม
ีความหมายว่า “พระองค์ทรงมหาวริสุทธิ์และสูงส่งยิ่ง” เป็นคำที่มุสลิมใช้กล่าวยกย่องและสรรเสริญ
พระองค์อัลลอฮ์ ﴿...﴾ หลังจากที่ได้เอ่ยนามพระองค์

สัญลักษณ์ ﴿...﴾ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม” ซึ่งมี
ความหมายว่า “ขออัลลอฮ์ ﴿...﴾ ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่มุสลิมใช้
หลังจากได้มีการกล่าวถึงนบีมุฮัมมัด ﴿...﴾

สัญลักษณ์ ﴿...﴾ เป็นภาษาอาหรับมาจากคำว่า “อะลัยฮิสสะลาม” หมายถึงขออัลลอฮ์
﴿...﴾ ทรงประทานความสันติแก่ท่านเป็นคำที่ใช้หลังจากได้มีการกล่าวถึงท่านนบีหรือเราะฮ์ลุลท่านอื่น
ยกเว้นนบีมุฮัมมัด ﴿...﴾ หลังจากที่มีการกล่าวถึง

สัญลักษณ์ ﴿...﴾ เป็นภาษาอาหรับมาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮุอันฮุ” หมายถึง
“ขออัลลอฮ์ ﴿...﴾ ทรงโปรดปรานแก่เขา” จะเขียนต่อท้ายเสาะหาบะฮ์ทุกครั้งหลังจากที่มีการกล่าวถึง

สัญลักษณ์ ﴿...﴾ เป็นภาษาอาหรับมาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮุอันฮา” หมายถึง
“ขออัลลอฮ์ ﴿...﴾ ทรงโปรดปรานแก่นาง” จะเขียนต่อท้ายเสาะหาบะฮ์ทุกครั้งหลังจากที่มีการกล่าวถึง

สัญลักษณ์ ﴿...﴾ เป็นภาษาอาหรับมาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮุอันฮุม่า” หมายถึง
“ขออัลลอฮ์ ﴿...﴾ ทรงโปรดปรานแก่เขาทั้งสอง” จะเขียนต่อท้ายเสาะหาบะฮ์หรือเสาะหาบะฮ์จำนวนสอง
ท่านทุกครั้งหลังจากที่มีการกล่าวถึง

1.6 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิจัยไว้ 2 ด้านดังนี้

1.6.1 ด้านเนื้อหา

1.6.1.1 วิธีการได้มาและอำนาจหน้าที่ของวะลีอามม์ในอิสลาม

1.6.1.2 วิธีการได้มาและอำนาจหน้าที่ของวะลีอามม์ในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

1.6.2 ด้านสถานที่

1.6.2.1 การวิจัยนี้เป็นการศึกษาในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลาเท่านั้น

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.7.1 อำนาจหน้าที่ หมายถึงอำนาจหน้าที่ในการจัดการสมรส การหย่าร้าง การฟ้องหย่าและการไกล่เกลี่ยของวะลีอามม์

1.7.2 วะลีอามม์ หมายถึงผู้ทำหน้าที่แทนจุฬาราชมนตรีในการจัดการสมรส การหย่าร้าง การฟ้องหย่า การประนีประนอมและการแบ่งมรดกของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

1.8 วิธีดำเนินการวิจัย

1.8.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1.8.1.1 ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นวะลีอามม์และประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา จำนวน 2 คน

1.8.1.2 ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งวะลีอามม์จำนวน 1 คน

1.8.1.3 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแนะนำจากประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และอาจารย์ที่ปรึกษา 6 คน

1.8.2 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี(Mixed Methodology) โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1.8.2.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารทางวิชาการทั้งที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) และทุติยภูมิ (Secondary source) และแหล่งสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับวะลี้อามม์ เพื่อตอบคำถามวิจัย

1.8.2.2 การวิจัยภาคสนาม (Field Research)ซึ่งเป็น วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) โดยจะเก็บข้อมูลเพียงครั้งเดียว โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูล

1.8.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดังนี้คือ

1.8.3.1 ข้อมูลจากเอกสาร

โดยผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารทางวิชาการและแหล่งสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของวะลี้อามม์ กฎหมายอิสลามซึ่งประกอบด้วย ทัศนะปราชญ์กฎหมายอิสลาม มัชฮับชาฟีอีเป็นหลัก และอีกสามมัชฮับที่เป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปตลอดจนทัศนะของนักกฎหมาย นักวิชาการอิสลามในปัจจุบันเพื่อตอบคำถามงานวิจัย

1.8.3.2 ข้อมูลภาคสนาม

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth interview) กลุ่มเป้าหมายดังต่อไปนี้

ก. ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นวะลี้อามม์ และประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา จำนวน 2 คน

ข. ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งวะลี้อามม์จำนวน 1คน

ค. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแนะนำจากประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และอาจารย์ที่ปรึกษา 6 คน

โดยการดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเกี่ยวกับวิธีการได้มาของวะลี้อามมในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลาเป็นอย่างไร และหน้าที่ของวะลี้อามมในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลามีอะไรบ้าง และบทบาทอื่น ๆ นอกจากอำนาจหน้าที่ของวะลี้อามมมีอะไรบ้าง พร้อมข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของวะลี้อามมมาประกอบข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร ก่อนนำมาใช้สรุปผล และเขียนรายงานการวิจัย

1.8.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1.8.4.1 นำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ไปยื่นต่อกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล อันประกอบด้วย ประธาน รองประธาน คณะกรรมการอิสลามฝ่ายกฏีฮ์ซัรอีร์ และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแนะนำจากประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและอาจารย์ที่ปรึกษา

1.8.4.2 นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล

1.8.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และการวิเคราะห์เนื้อหาแบบทดสอบสมมุติฐานมีวิธีการดังนี้คือ

1.8.5.1. วิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์โดยยึดแหล่งที่มาของบทบัญญัติของอิสลาม ดังนี้ อัลกุรอาน อัลหะดีษ หลักการพิจารณาที่ศนะของนักปราชญ์อิสลาม หลักการเกาะวาอิด อัลฟิกฮียะฮ์

1.8.5.2. วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ (Interview)

วิเคราะห์ตามประเด็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเกี่ยวกับวิธีการได้มาของวะลี้อามมในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลาเป็นอย่างไร และหน้าที่ของวะลี้อามมในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลามีอะไรบ้าง และบทบาทอื่น ๆ นอกจากอำนาจหน้าที่ของวะลี้อ-

อามมีอะไรบ้าง พร้อมข้อเสนอแนะด้านต่างๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการทำหน้าที่วะลีฮอาม มาประกอบข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร ก่อนนำมาใช้สรุปผล และเขียนรายงานการวิจัย

Prince of Songkla University
Pattani Campus